fortepianowe

80. RIMSKI-KORSAKOW lot trzmiela

PWM

Okładkę projektował Adam Młodzianowski • Redaktor: Ligia Pilecka

Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków, al. Krasińskiego 11 a. Printed in Poland. Wyd. IV
5.060 egz., 1,3 ark. wyd., 1 ark. druk. Papier offs. III kl. 90 g, N 1/8. Podpisano do druku
15 XII 1972. Druk ukończono V 1973. Prac. Poligr. PWM, Kraków, al. Krasińskiego 11 a.
Zam. nr 146/72. O-19-1792. Cena zł 7.-*

LOT TRZMIELA

Do druku przygotował
Jan Hoffman

MIKOŁAJ RIMSKI-KORSAKOW
transkrypcja Sergiusza Rachmaninowa

Presto

m.s.

Fortepian

f

m.s.

m.s.

m.s. *dim.*

m.s.
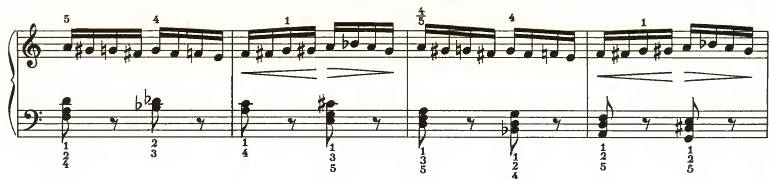
m.s.

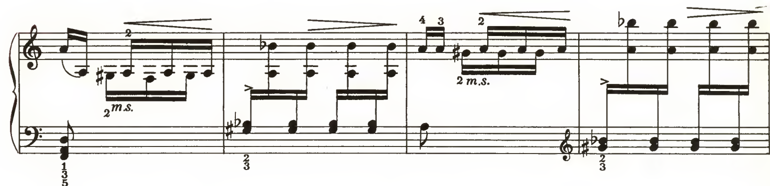
leggiero
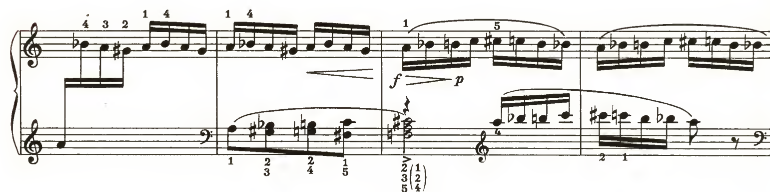
pp

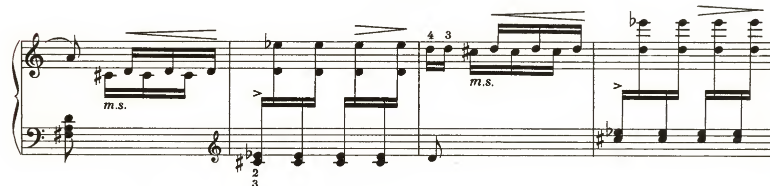
pp
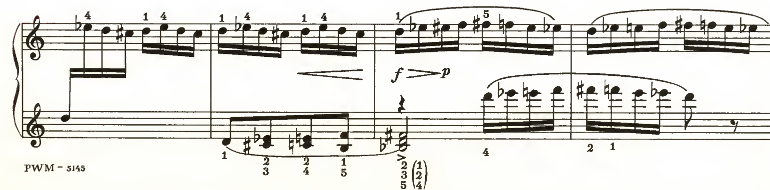
PWM – 5143

2 m.s.
2 m.s.

f
p

m.s.
m.s.

f
p

p

cresc.

f

marcato

dim.

mf

leggiero

perdendo

pp

poco cresc.

dim.

pp

poco cresc.

dim.

pp

poco morendo

p

mf

dim.

mf

p

perdendo

pp

-25

MINIATURY FORTEPIANOWE

RIMSKI-KORSAKOW

Głównym celem twórczości kompozytorów rosyjskich XIX wieku było stworzenie — w oparciu o twórczość ludową — prawdziwie narodowej muzyki. Drogę do tego celu wskazał już M. Glinka — jego śladami poszli kompozytorzy znani w historii pod nazwą „Wielkiej Piątki": M. Bałakiriew, M. Musorgski, A. Borodin, C. Cui i M. Rimski-Korsakow.

Mikołaj Rimski-Korsakow (ur. 6 III 1844 w Tichwinie w guberni nowogrodzkiej, zm. 8 VI 1908 w Lubieńskiu pod Petersburgiem) wybija się wśród nich wszechstronnością swej działalności muzycznej; jest nie tylko kompozytorem, lecz również teoretykiem, dyrygentem, pedagogiem (do jego uczniów należeli: Głazunow, Ladow, Prokofiew, Strawiński i i.).

Twórczość muzyczną rozpoczyna Rimski-Korsakow dosyć wcześnie; przeznaczony przez rodziców do służby wojskowej, jeszcze jako kadet marynarki, podróżując krążownikiem „Ałmaz" po dalekich oceanach, pisze swoją pierwszą symfonię. Jest to tym bardziej godne podziwu, że oprócz lekcji gry na fortepianie, które pobierał od 6 roku życia, nie posiada innego przygotowania muzycznego. Po długim, trzyletnim rejsie osiada w Petersburgu (1865), gdzie — nie licząc wyjazdów koncertowych — pozostanie już do końca życia. Tutaj właśnie spotyka się u Bałakiriewa z podobnymi jak on amatorami muzyki. Komponuje coraz to nowe dzieła. obraz symfoniczny *Sadko*, o tematyce zaczerpniętej z legend ludowych, do której sięgnie ponownie w 30 lat później, pisząc operę o tym samym tytule, *II Symfonię „Antar"* i pierwszą swoją operę: *Pskowiankę*, do własnego libretta opartego na dramacie L. Meja, mówiącego o czasach panowania Iwana Groźnego; tematykę historyczną tego okresu poruszy jeszcze raz w późniejszej operze *Carska narzeczona*.

Pskowianka przynosi kompozytorowi sukces, *II Symfonię* wykonuje z powodzeniem orkiestra Bezpłatnej Szkoły Muzycznej założona przez Bałakiriewa, lecz kompozytora nie zadowalają te sukcesy. Odczuwa wyraźnie brak studiów muzycznych. I oto nadarza się okazja pogłębienia wiedzy teoretycznej w sposób dość oryginalny. Rimski-Korsakow otrzymuje propozycję objęcia klasy kompozycji w Konserwatorium Petersburskim — przyjmuje ją po długich wahaniach (1871). Przygotowując lekcje, sam pilnie uczy sie harmonii, instrnmentacji (w późniejszych latach wyda podręczniki z tego zakresu) i form mnzycznych, będąc „najlepszym uczniem swojej szkoły" — jak się wyrazi kiedyś w autobiografii pt. *Kronika mego życia muzycznego*.

W tych latach przyjmnje na siebie kompozytor także i inne obowiązki: zostaje inspektorem orkiestr floty morskiej (w których przeprowadza całkowitą reorganizację) oraz dyrygentem koncertów Bezpłatnej Szkoły Muzycznej. Niezależnie od wielu zajęć komponuje dużo, interesując się coraz bardziej operą. W roku 1878 wystawia *Noc majową* według powieści Gogola, następnie *Śnieżkę*, opartą na tematyce baśniowej z czasów starosłowiańskich. Pisze też trzy poematy symfoniczne o arcybarwnej instrumentacji: *Kaprys hiszpański* — prawdziwy orkiestralny majstersztyk, *Szecherezadę* — osnutą na tle *Baśni z 1001 nocy* — i rodzajowy obrazek *Wielkanoc w Rosji*.

Przyjacielskie kontakty z kompozytorami „Wielkiej Piątki" rozluźniają się stopniowo; umiera zresztą Musorgski (1881), a w kilka lat po nim Borodin (1887). Powstaje nowe ugrupowanie muzyków petersburskich wokół osoby M. Bielajewa, bogatego kupca i mecenasa sztuki, który wspiera materialnie młode talenty, urządza wieczorki muzyczne i stałe koncerty symfoniczne muzyki rosyjskiej, a ponadto zakłada z wielkim rozmachem prowadzone wydawnictwo muzyki rosyjskiej w Lipsku. Z jego inicjatywy wyjeżdża Rimski-Korsakow do Paryża (1889) na Wystawę Światową z cyklem koncertów, prezentując publiczności europejskiej dorobek kompozytorów rosyjskich. Koncerty te nie przynoszą sukcesu, lecz torują drogę do późniejszej sławy, jaka będzie udziałem rosyjskiej muzyki na całym świecie.

Ostatnie etapy życia Rimskiego-Korsakowa wyznaczają jego opery: *Noc wigilijna*, według Gogola (1895), *Sadko* (1897), *Mozart i Salieri*, według Puszkina (1898), *Baśń o carze Sałtanie* (1899), *Carska narzeczona* (1900). Tematyka baśniowa staje się w ostatnich operach Rimskiego-Korsakowa regułą. Ludowość i fantastyka łączą się tu w barwną całość: *Nieśmiertelny Kościej* (1902) utrzymany w ponurym nastroju, *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kitieżu* (1907) oraz fantastyczny, pełen dowcipu i ostrej satyry społecznej *Złoty kogucik* (1907) — kończą listę oper. Ostatniej z nich nie zobaczył już kompozytor na scenie.

LOT TRZMIELA

W trzecim akcie opery Rimskiego-Korsakowa pod tytułem *Baśń o carze Sałtanie*, skomponowanej do tekstu W. Bielskiego, opartego na bajce A. Puszkina, znajduje się popularne intermezzo *Lot trzmiela*. Pisanie tej opery rozpoczął kompozytor latem 1898 roku, a ukończył — sądząc po dacie zamieszczonej na tytułowej stronie partytury — 20 IV 1899. Po raz pierwszy wystawiono ją w Moskwie w rok później.

Baśń o carze Sałtanie jest jedną z najpogodniejszych oper-bajek Rimskiego-Korsakowa. Fantastyczna tematyka znajduje swój wyraz w odpowiednio dostosowanej partii muzycznej, gdzie kompozytor nowymi, oryginalnymi zestawieniami kolorystycznymi oddaje zjawiska baśniowe oraz realistycznie ujmuje sceny rodzajowe.

Bajka Puszkina opowiada o carze, który pojął żonę, a wyjechawszy na dłuższą wyprawę wojenną, dowiedział się ze sfałszowanego listu, że zamiast syna bohatera urodził mu się potworek; rozkazał więc matkę i dziecko rzucić w beczce na morze. Tymczasem wygnańcy po wielu latach dopłynęli do nieznanej wyspy. Młody carewicz Gwidon, widząc łabędzia w szponach drapieżnego ptaka, zabija napastnika; uratowany łabędź przyrzeka pomoc — ukazuje się wielkie miasto, którego Gwidon zostaje królem. Car Sałtan wraca nareszcie z wyprawy, przepływając obok nieznanej wyspy; Gwidon pragnie go poznać, sam pozostając w ukryciu — wówczas to przy pomocy łabędzia przemienia się w trzmiela i leci do swego ojca (intermezzo pomiędzy pierwszą a drugą odsłoną trzeciego aktu). Bajka kończy się oczywiście szczęśliwie: car, zwiedzając nowe miasto na wyspie, spotyka tam swoją żonę i syna, a uczynny łabędź okazuje się zaczarowaną królewną.

Partia orkiestry w *Baśni o carze Sałtanie* może uchodzić za odrębną niemal całość, opartą formalnie na logicznym zastosowaniu motywów przewodnich. Toteż sam kompozytor utworzył z trzech wybranych numerów suitę orkiestrową pt. *Obrazki muzyczne do baśni o carze Sałtanie (Marsz, Beczka na morzu, Trzy cuda)*. Niezależnie od suity duże powodzenie zdobył sobie *Lot trzmiela*, zwłaszcza od kiedy spopularyzowała go fortepianowa transkrypcja Sergiusza Rachmaninowa.

Lot trzmiela należy do popularnych utworów estradowych. Wykonywany w różnych transkrypcjach (na skrzypce, fortepian, trąbkę czy na rozmaite zespoły) przyciąga zawsze uwagę słuchacza. Efektowna muzyka sugestywnie przedstawia za pomocą prostych środków muzycznych (pasaże, tremola) szybki i nierówny lot trzmiela, przy równoczesnym naśladowaniu dysonującego brzęczenia.

jg